

第 1 课 认识汉语 Rènshi Hànyǔ รู้จักภาษาจีน

1.1 ภาษาจีน คืออะไร 什么是“汉语”？

ภาษาจีน หรือที่เราเรียกว่า “ฮั่นอวี่” (汉语 Hànyǔ) หมายถึง ภาษาของชนชาติฮั่นหรือภาษาชาวฮั่น (汉族人 Hànzú rén) ประชากรของประเทศจีนประมาณ 92 % เป็นชาวฮั่น

ภาษาจีนนับว่าเป็นภาษาที่มีผู้คนใช้มากที่สุดในโลก มากกว่า 1300 ล้านคน เนื่องจากประเทศจีนมีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล 9.6 ล้านตารางกิโลเมตร (ภาพแผนที่ประเทศจีน) ประกอบด้วยชาวฮั่นมีประวัติการอพยพย้ายถิ่นที่ซับซ้อนและยาวนาน จึงทำให้ภาษาจีนที่ใช้อยู่ทั่วประเทศจีนมีหลากหลายสำเนียง สำเนียงที่แตกต่างกันที่ใช้ในแต่ละพื้นนั้นมีมากมาย ที่คนไทยรู้จัก เช่น ภาษาจีนแต้จิ๋ว (潮州话 Cháozhōu Huà) ภาษาจีนกวางตุ้ง (广东话 Guǎngdōng Huà) ภาษาจีนไหหลำ (海南话 Hǎinán Huà) เป็นต้น

เพื่อให้ประชาชนจีนทั่วประเทศได้มีภาษาที่ใช้ร่วมกัน และสามารถสื่อสารกันได้อย่างทั่วถึง รัฐบาลจีนจึงได้กำหนดให้เรียกภาษาจีนที่ชนชาติฮั่นใช้ร่วมกันว่า “ผู้ทงฮว่า” (普通话 pǔtōnghuà) ซึ่งหมายถึง ภาษาจีนที่ใช้ทั่วไป ภาษาที่ใช้ร่วมกันของชาวฮั่น พร้อมทั้งมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนทั่วประเทศจีนใช้ผู้ทงฮว่า ภาษาผู้ทงฮว่าจึงกลายเป็นภาษาหลักหรือเป็นภาษาราชการของประเทศจีน (官话 guānhuà)

ภาษาจีนผู้ทงฮว่า ที่คนไทยเรียกว่า “ภาษาจีนกลาง” หรือที่ชาวตะวันตกเรียกว่า “ภาษาแมนดาริน” (Mandarin) ปัจจุบันเป็น 1 ใน 6 ภาษาราชการของสหประชาชาติ (อังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน รัสเซีย อาหรับ จีน) และมีผู้ใช้มากกว่า 800 ล้านคนทั่วโลก จึงนับได้ว่าเป็นภาษาที่มีความสำคัญยิ่งในปัจจุบัน

“ภาษาจีนในชีวิตประจำวัน” “日常交际汉语” จะให้ผู้เรียนได้เรียน ก็คือ ภาษาจีน “ผู้ทงฮว่า” นั่นเอง ก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหาบทเรียนหลัก เหล่าซืออยากให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับตัวอักษรจีนว่าแตกต่างจากตัวอักษรไทยอย่างไร

1.2 รู้จักตัวอักษรจีน 认识汉字

ลักษณะตัวอักษรจีน

ที่มาของภาพ: <https://hanziyuan.net>

เป็นที่รู้กันดีว่าตัวอักษรจีนแต่ละตัวเกิดจากขีดหรือเส้นต่างๆ มาประกอบกัน เป็นตัวอักษรที่ใช้แทนคำ นั่นคือในตัวอักษรหนึ่งตัวนั้นจะรวมเอาไว้ทั้งเสียงและความหมายอยู่ในตัวของมัน เช่น ตัวอักษร 马 จะออกเสียงว่า “mǎ” และมีความหมายว่า “ม้า” ซึ่งแตกต่างจากตัวอักษรไทยที่เป็นตัวอักษรที่แสดงการออกเสียง นั่นก็คือมีตัวพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ที่สามารถนำมาสะกดคำได้

ตัวอักษรจีนมีทั้งหมดกี่ตัว

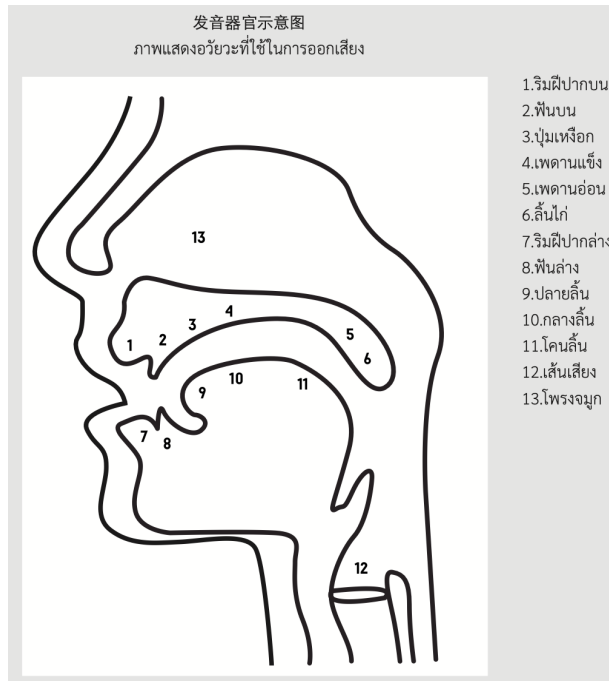
โดยทั่วไปกล่าวกันว่า ตัวอักษรจีนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีประมาณ 8000 ตัว ถ้าเรารู้จักตัวอักษรจีนได้สัก 2000-3000 ตัว เราก็จะสามารถอ่านภาษาจีนได้กว่าเก้าสิบเปอร์เซ็นต์ แล้วเราจะอ่านออกเสียงตัวอักษรจีนได้อย่างไร ในเมื่อตัวอักษรจีนแต่ละตัวประกอบขึ้นจากขีดหรือเส้นเท่านั้น ประเด็นนี้ไม่ได้ยากเลย

2. รู้จักพินอิน 认识汉语拼音

พินอินคืออะไร

ระบบสัทอักษรจีน (汉语拼音) หรือพินอิน (拼音) เป็นระบบในการถ่ายทอดเสียงภาษาจีนมาตรฐาน ที่รัฐบาลจีนคิดค้นขึ้น และเริ่มใช้กันมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 โดยยืมตัวอักษรโรมันมาแทนเสียงในการสะกดคำ แต่ไม่ได้ถอดเสียงแบบภาษาอังกฤษ เช่น ได้กำหนดให้ใช้ตัวอักษร b แทนเสียงพยัญชนะ “ป” และ “d” แทนเสียงสระ “อา” ในภาษาจีนกลาง เป็นต้น คำว่า “พินอิน” หมายถึง “การรวมเสียงเข้าด้วยกัน” ดังนั้นหากเราได้เรียนรู้และมีความแม่นยำเกี่ยวกับระบบพินอินแล้ว การอ่านออกเสียงภาษาจีนกลางให้ถูกต้อง จึงไม่ใช่เป็นเรื่องยากอีกต่อไป

ก่อนที่จะเริ่มเรียนรู้ระบบพินอิน เราคงต้องมาทำความรู้จักเกี่ยวกับอวัยวะต่างๆ ในช่องปากที่ใช้ในการออกเสียงกันก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานความเข้าใจในเรื่องหลักการออกเสียงภาษาจีนกลางให้ถูกต้อง ชัดเจน

ที่มาของภาพ: อารีย์ รุ่งพระแสง (ผู้แปล). (2563). สนทนาภาษาจีนฉบับเร่งรัด : ระดับเริ่มต้น 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมื่นอักษร.

องค์ประกอบของพินอิน : เสียงพยัญชนะ (声母) เสียงสระ (韵母) เสียงวรรณยุกต์ (声调)

1. เสียงพยัญชนะ 声母

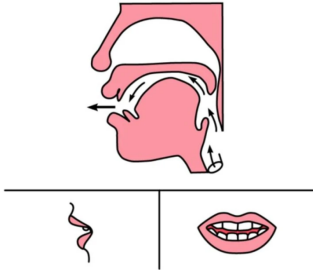
1. เสียงริมฝีปากคู่: b p m
2. เสียงริมฝีปากล่างแตะฟันบน: f
3. เสียงปลายลิ้นส่วนกลางดันปุ่มเหงือกบน: d t n l
4. เสียงโคนลิ้นแตะเพดานอ่อน: g k h
5. เสียงปลายลิ้นส่วนหน้าดันปุ่มเหงือกตรงหลังฟันบน : z c s
6. เสียงปลายลิ้นส่วนหลังม้วนแตะเพดานแข็ง: zh ch sh r
7. เสียงกลางลิ้นส่วนหน้าแตะเพดานแข็ง : j q x
8. เสียงพยัญชนะกึ่งสระ : y w

กล่าวโดยสรุป สำหรับคนไทยนั้นการออกเสียงพยัญชนะภาษาจีนไม่ได้เป็นเรื่องยากเลย เพียงแค่ว่ามีบางเสียงในภาษาไทยไม่มี และยังมีบางเสียงเนื่องจากการออกเสียงใกล้เคียงกับเสียงพยัญชนะภาษาไทย จึงมักจะส่งผลให้คนไทยออกเสียงได้ไม่ถูกต้อง หรือเกิดความสับสนในการออกเสียง

เหล่าซือจึงอยากจะพูดแนะนำเพียงแค่ประเด็นนี้เป็นหลัก ว่ามีเสียงพยัญชนะภาษาจีนตัวใดบ้างที่คนไทยมักจะมีปัญหาในเรื่องการออกเสียง ก็จะพูดบรรยายเป็นต้วๆ ไปนะคะ

1. เสียงพยัญชนะ g k h (เสียงโคนลิ้นแตะเพดานอ่อน)

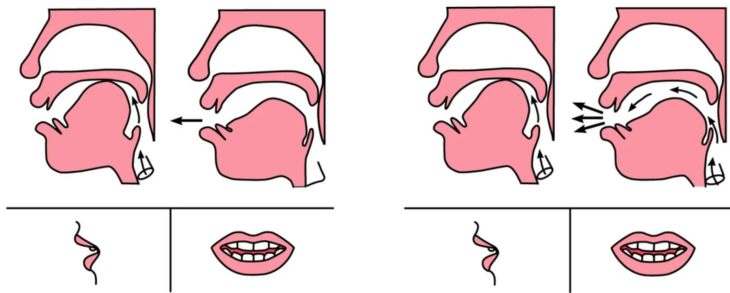
ในที่นี่จะพูดยกตัวอย่างการออกเสียงเสียงพยัญชนะ h กับเสียงพยัญชนะ ห/ฮ ของภาษาไทยว่าแตกต่างกันอย่างไร ดูการออกเสียง h ของภาษาจีนก่อน

h โคนลิ้น-เพดานอ่อน-ลมสอดแทรก

h เวลาออกเสียงยกโคนลิ้นขึ้นสูง โกล้แตะเพดานอ่อน กลายเป็นช่องแคบๆ แบบนี้ มีลมสอดแทรกออกมาระหว่างโคนลิ้นกับเพดานอ่อน และเปล่งเสียง

ถ้าเปรียบเทียบเสียง h กับเสียงพยัญชนะ ห/ฮ ของภาษาไทยก็จะต่างกัน เสียง ห/ฮ เป็นเสียงที่เกิดจากคอ ส่วนเสียงพยัญชนะ h ของภาษาจีนเป็นเสียงที่เกิดจากโคนลิ้นโกล้แตะเพดานอ่อน เสียงที่ออกนั้นจะอยู่ด้านหน้ามากกว่าภาษาไทย เวลาออกเสียงจึงต้องระวังตรงจุดนี้ (รวมทั้งความแตกต่างของเสียง g กับ ก; k กับ ค/ช ก็เป็นลักษณะนี้เช่นกัน)

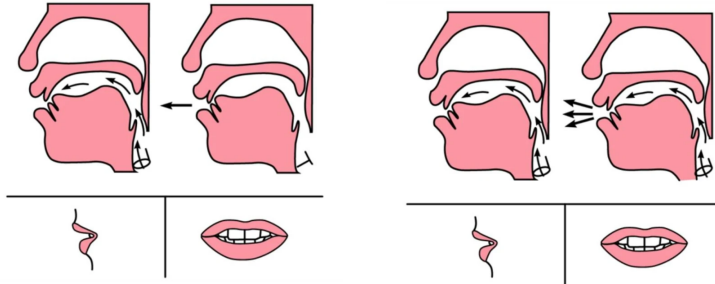
g โคนลิ้น-เพดานอ่อน-ไม่พ่นลม

k โคนลิ้น-เพดานอ่อน-พ่นลม

g k โคนลิ้นตันเพดานอ่อน--ขยับโคนลิ้นออกจากเพดานอ่อนพร้อมกับเปล่งเสียง ขณะที่ออกเสียง g จะมีลมไหลผ่านออกมาแบบธรรมชาติ แต่การออกเสียง k นั้นใช้แรงในการพ่นลมออกมา

2. เสียงพยัญชนะ z c s

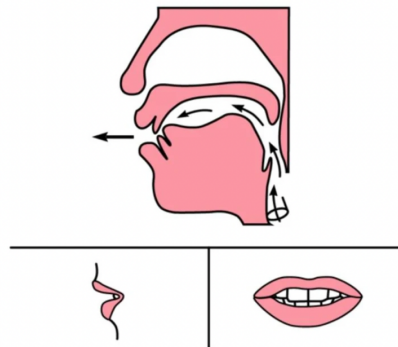
ต่อมานะคะเรามาดูการออกเสียงพยัญชนะ Z C S มีบางคนแยกแยะการออกเสียงระหว่าง Z C S สามตัวนี้ไม่ได้จริงๆ แล้วสามนี้ตัวการออกเสียงเกิดจากฐานเสียงเดียวกัน แต่วิธีการออกเสียงต่างกัน เวลาออกเสียงแผ่นลิ้นวางราบเป็นธรรมชาติ ปลายลิ้นส่วนหน้า (เน้นย้ำว่า “ปลายลิ้นส่วนหน้า” ไม่ใช่ “ปลายลิ้น” นะคะ) ดันปุ่มเหงือกตรงหลังฟันบน

Z ปลายลิ้นส่วนหน้า-ปุ่มเหงือกหลังฟันบน-ไม่พ่นลม

C ปลายลิ้นส่วนหน้า-ปุ่มเหงือกหลังฟันบน-พ่นลม

การออกเสียง Z และ C ปลายลิ้นส่วนหน้าดันปุ่มเหงือกตรงหลังฟันบน ช่วงจังหวะนี้ไม่มีลมไหลผ่าน แล้วปล่อยปลายลิ้นออกพร้อมกับเปล่งเสียงออกมา ขณะออกเสียงก็จะมีลมไหลผ่าน ความแตกต่างในการออกเสียง Z และ C การออกเสียง Z ขณะที่ปล่อยปลายลิ้นออก จะให้ลมไหลผ่านออกมาแบบธรรมชาติ แต่การออกเสียง C นั้นใช้แรงในการพ่นลมออกมา

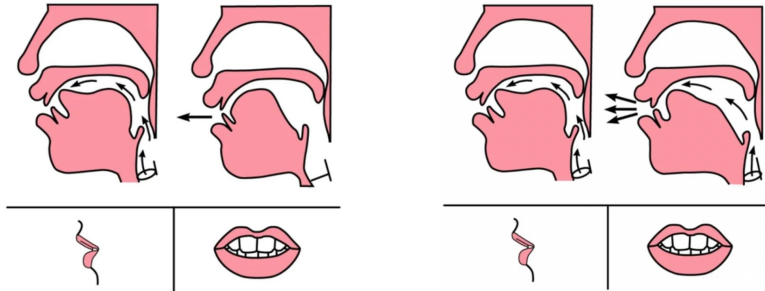

S ปลายลิ้นส่วนหน้า-ปุ่มเหงือกหลังฟันบน-ลมสอดแทรก

ส่วนการออกเสียง S นั้น ปลายลิ้นส่วนหน้าไม่ได้ดันชนปุ่มเหงือก เพียงแค่ใกล้จะแตะปุ่มเหงือก เหลือช่องเอาไว้ให้ลมสอดแทรกไหลผ่าน พร้อมกับเปล่งเสียงออกมา

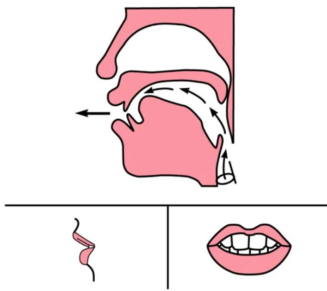
3. เสียงพยัญชนะ zh ch sh r

ต่อมาจะ มาดูวิธีการออกเสียงพยัญชนะ zh ch sh r วิธีการออกเสียงของ 3 เสียงนี้ก็เหมือนกับ z c s เพียงแค่ฐานเสียงต่างกัน

zh ปลายลิ้นส่วนหลัง-เพดานแข็งส่วนหน้า-ไม่พ่นลม ch ปลายลิ้นส่วนหลัง-เพดานแข็งส่วนหน้า-พ่นลม

วิธีการออกเสียง zh ch ปลายลิ้นส่วนหลังม้วนขึ้นแตะเพดานแข็งส่วนหน้า จังหวะนี้ไม่มีลมไหลผ่าน จากนั้นเปิดช่องให้ลมไหลผ่านพร้อมเปล่งเสียงออกมา zh กับ ch ต่างกันที่ ออกเสียง zh จะปล่อยวางแบบสบายๆ ให้ลมไหลผ่านแบบธรรมชาติ ส่วน ch นั้น ใช้แรงในการพ่นลมออกมา

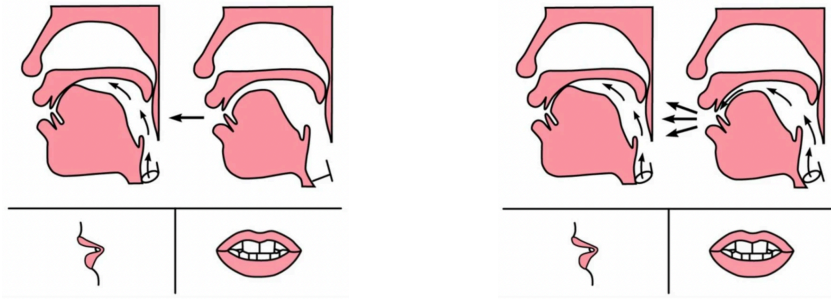

sh ปลายลิ้นส่วนหลัง-เพดานแข็งส่วนหน้า-พ่นลม-ลมสอดแทรก

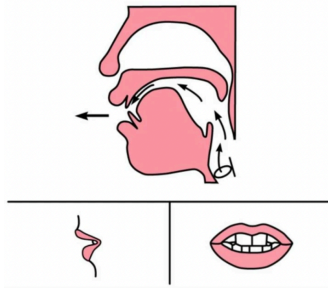
การออกเสียง sh ม้วนปลายลิ้นส่วนหลังขึ้นใกล้จะแตะเพดานแข็งส่วนหน้า มีช่องให้ลมเสียดแทรกออกมาระหว่างปลายลิ้นกับเพดานแข็ง พร้อมกับเปล่งเสียงออกมา ส่วนการออกเสียง r ก็ออกเสียงเหมือน sh แต่ลมที่เสียดแทรกออกมาจะน้อยกว่า

ถ้าเปรียบเทียบการออกเสียง zh ch sh ก็ จะเห็นความแตกต่าง sh สามารถออกเสียงลากยาวต่อเนื่องได้ トラบไตที่ยังมีลมหายใจพอ เพราะการออกเสียง sh เพียงแค่ม้วนปลายลิ้นส่วนหลังขึ้นใกล้จะแตะเพดาน จึงมีช่องให้ลมเสียดแทรกออกมาระหว่างปลายลิ้นกับเพดานแข็ง แต่ zh กับ ch ไม่ใช่แบบนี้ แต่เป็นการม้วนปลายลิ้นส่วนหลังขึ้นแตะเพดานแข็ง เป็นการปิดช่องลม แล้วเปิดช่องให้ลมไหลผ่านขณะออกเสียง ดังนั้นพอหลังจากที่ลมไหลผ่านไปแล้ว ก็ไม่สามารถออกเสียงลากเสียงต่อเนื่องไปได้อีก การออกเสียง j q x (กลางลิ้นส่วนหน้าแตะเพดานแข็ง) กับ z c s (ปลายลิ้นส่วนหน้าดันปุ่มเหงือกตรงหลังฟันบน) ในเรื่องของลักษณะลมก็เป็นแบบนี้เช่นกัน

4. เสียงพยัญชนะ j q x

j กลางลิ้นส่วนหน้า-เพดานแข็งส่วนหน้า-ไม่พ่นลม q กลางลิ้นส่วนหน้า-เพดานแข็งส่วนหน้า-พ่นลม

x กลางลิ้นส่วนหน้า-เพดานแข็งส่วนหน้า-ลมสอดแทรก

สุดท้ายนะคะ มาดูวิธีการออกเสียงพยัญชนะ j q x เสียงที่เกิดจากกลางลิ้นส่วนหน้ากับเพดานแข็งส่วนหน้า หลายคนเวลาออกเสียงจะใช้ปลายลิ้นส่วนหน้า ดังนั้นเวลาออกเสียง j q x จึงสับสนกับ z c s จริงๆ แล้ววิธีการออกเสียงของ j q x สามเสียงนี้ก็เหมือนกับ z c s เพียงแค่ฐานเสียงต่างกัน j q x เป็นเสียงที่เกิดจากกลางลิ้นส่วนหน้าตะเพดานแข็งส่วนหน้า ส่วน z c s ปลายลิ้นส่วนหน้าดันปุ่มเหงือกตรงหลังฟันบน

หลายคนอาจจะรู้สึกว่าการออกเสียงพยัญชนะภาษาจีนยากจริงๆ แล้ว วิธีฝึกที่ดีที่สุด คือ การเลียนแบบ และฝึกออกเสียงเสียงพยัญชนะที่ผสมกับเสียงสระต่างๆ ค่อยๆ ทำความคุ้นเคยกับการออกเสียงเสียงพยัญชนะเหล่านี้ ฝึกไปสักช่วงระยะเวลาหนึ่ง เราก็จะออกเสียงได้ถูกต้อง

ผู้สอนขอขอบคุณที่มาของรูปภาพแสดงการออกเสียงเหล่านี้ ซึ่งมาจากหนังสือ:
陈辉 (2009) 《汉语普通话语音图解课本教师用书》，北京：北京语言大学出版社。

ตารางเสียงพยัญชนะ 声母表 (ฟังบันทึกเสียงของอาจารย์เหลิ่ง ถึง)

b	p	m	f	d	t	n	l
g	k	h		z	c	s	
zh	ch	sh	r	j	q	x	

2. เสียงสระ 韵母

เสียงสระในภาษาจีนแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้:

- 2.1 เสียงสระเดี่ยว (单韵母) ได้แก่ : a o e i u ü
- 2.2 เสียงสระผสม (复韵母) เช่น : ai ei ao iao...
- 2.3 เสียงสระนาสิก (鼻韵母) เช่น : an en ang ong...

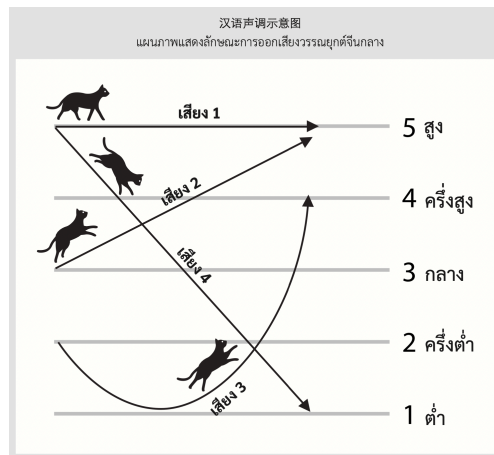
เสียงสระนาสิก คือ เสียงสระที่มีพยัญชนะท้าย หรือเสียงสระที่มีตัวสะกด มี “n” เทียบเคียงได้กับแม่ “กน” และ “ng” เทียบเคียงได้กับแม่ “กง” ในภาษาไทย

ตารางเสียงสระ 韵母表 (ฟังบันทึกเสียงของอาจารย์เหลิ่ง ถึง)

a	o	e	er	i	u	ü		
ai	ei	ao	ou	an	en	ang	eng	ong
ia	ie	iao	iou(iu)	ian	in	iang	ing	iong
ua	uo	uai	uei(ui)	uan	uen(un)	uang	ueng	
üe	üan	ün						

3. เสียงวรรณยุกต์ 声调

เสียงวรรณยุกต์ในภาษาจีนมี 4 เสียง

ที่มาของภาพ: อาริย์ รุ่งพระแสง (ผู้แปล). (2563). สนทนาภาษาจีนฉบับเร่งรัด : ระดับเริ่มต้น 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมื่นอักษร.

1. เสียง 1 (ˉ): เป็นเสียงสูงราบ dī
2. เสียง 2 (ˊ): เป็นเสียงขึ้นสูง dǎ
3. เสียง 3 (ˇ): เป็นเสียงลงต่ำแล้วขึ้น dǎ
4. เสียง 4 (ˋ): เป็นเสียงลงต่ำ dà

ฝึกออกเสียงวรรณยุกต์ (ฟังบันทึกเสียงของอาจารย์เหลือ ถึง)

dī	dǎ	dǎ	dà
ō	ó	ǒ	ò
ē	é	ě	è

องค์ประกอบของพยางค์ในภาษาจีน 汉语音节的组成

พยางค์ในภาษาจีนส่วนใหญ่เกิดจากเสียงพยัญชนะ (声母) เสียงสระ (韵母) และเสียงวรรณยุกต์ (声调) ประกอบกัน เช่น nǐ、hǎo ต่างเป็นพยางค์ พยัญชนะที่ต้นพยางค์เรียกว่า เสียงพยัญชนะ (ในที่นี้ คือ n、h) ส่วนท้ายพยางค์ที่เหลือเรียกว่าเสียงสระ (ในที่นี้ คือ i、ao) เสียงวรรณยุกต์ คือการเปลี่ยนแปลงระดับเสียงสูงต่ำของพยางค์และช่วยในการแยกแยะความหมาย (ในที่นี้ คือ ˊ ; ˋ)

เสียงวรรณยุกต์ภาษาจีนมีบทบาทในการแบ่งแยกความหมายของคำ เช่น

妈	mā	(แม่)
麻	má	(ชา/รู้สึกชา)
马	mǎ	(ม้า)
骂	mà	(ด่า/ดุด่า)

ซึ่งจะเห็นว่า ถึงแม้ 4 คำนี้ จะเป็นเสียงพยัญชนะและเสียงสระเดียวกัน แต่ถ้าเสียงวรรณยุกต์ไม่เหมือนกัน ความหมายก็จะไม่เหมือนกัน

กฎการออกเสียงพินอิน 语音规则

1. เสียงเบา 轻声

ในภาษาจีนกลางมีบางพยางค์เสียงจะไม่มีโทนเสียง จะอ่านออกเสียงทั้งเบาและสั้น เรียกว่าเสียงเบา (轻声 qīng shēng) เช่น:

bàba māma tāmen
爸爸 妈妈 他们

2. การเปลี่ยนเสียงของเสียงที่ 3 三声变调

2.1 เมื่อเสียงที่ 3 เชื่อมติดกัน 2 พยางค์ เสียงที่ 3 ของพยางค์แรกจะต้องอ่านเป็นเสียงที่ 2 เช่น:

nǐ hǎo → ní hǎo (你好)

jǐ diǎn → jí diǎn (几点)

2.2 ครึ่งเสียง 3 半三声

เมื่อเสียงที่ 3 อยู่หน้าพยางค์เสียงที่ 1 เสียงที่ 2 เสียงที่ 4 และเสียงเบา ต้องอ่านออกเสียงเป็น “ครึ่งเสียง 3 ” นั่นคือเพียงแค่ออกเสียงลงต่ำครึ่งแรกของเสียงที่ 3 เดิม และอ่านออกเสียงพยางค์เสียงต่อไปอย่างต่อเนื่องทันที:

hěn gāo gǎnjué mǐfàn hǎo ma

3. การเปลี่ยนเสียงของ “不” “不” 的变调

不+เสียงที่ 4 /เสียงเบา = bú

bú yào bú qù bú dà

不+เสียงที่ 1 /เสียงที่ 2/ เสียงที่ 3 = bù

bù tīng bù nán bù dòng

4. การเปลี่ยนเสียงของ “一” (yī) “一” 的变调

一+เสียงที่ 1/เสียงที่ 2/เสียงที่ 3 = yì

yì jīn yì nián yì běn

一+เสียง 4/เสียงเบาที่เปลี่ยนมาจากเสียง 4 = yí

yí jiàn yí liàng yí ge

拼音练习 ฝึกออกเสียงพินอิน (ฟังบันทึกเสียงของอาจารย์เหลิ่ง ถึง)

dà hé bú shōu niàn yú
xué qīng qù láo liù bēi
gēge mèimei Hànyǔ xièxie Běijīng nǚlì
yínháng sànbù míngtiān shūbāo xīnxiān dōngbian

(六) Tip

ความรู้เกี่ยวกับการพิมพ์ตัวอักษรจีนบนคอมพิวเตอร์หรือบนโทรศัพท์มือถือ